

Starověk

Starosumerské období

3000–2350 př. n. l.

potřeba společné organizace a práce ⇒ vznik vesnických osad a hrazených měst se zemědělským okolím = **městských států**; bezpečnější směna produktů

chrám – centrum náboženského, politického i hospodářského života, kněz je správcem chrámu i organizátorem hospodářství = **chrámové hospodářství**

politická organizace: zpočátku **primitivní demokracie** = společné rozhodování na shromáždění lidu, úředníků, kněze, pak vláda **theokracie** (z řec. *theos* = bůh, *krateios* = vládnout) = vláda chrámového kněžstva, vystřídána dále **světskou mocí** – panovníkem (zástupce boha na zemi); **palác** – pevnost s hradbami – sídlo vládce = **palácové hospodářství**; **válečné soupeření** městských států o hegemonii ⇒ **vznik monarchie**; vládce (dřívější vojenský náčelník) = král s neomezenou mocí vojenskou, kněžskou a soudní

Nejstarší městské státy:

Sumerové – nejasný původ (přišli snad ze severovýchodu)

Eridu – nejstarší město (podle babylonské tradice sídlo prvního člověka Adapy) – od pol. 4. tis. př. n. l. vladař Alulim

Uruk – umělecké památky z kon. 4. a poč. 3. tis. př. n. l. z kamene, zbytky chrámů, reliéfy (téma kultovních obřadů a loveckých scén); odtud pochází legendární Gilgameš

Ur – město známé z bible jako vlast Abrahámovy; památky z pol. 3. tis. př. n. l.; rozsáhlá pohřebiště, v hrobech vládců i lidské oběti; tzv. **standarta z Uru** – dvě desky, jemné mozaiky z lazuritu, perleti a červeného vápence; výjevy z války a míru

Lagaš – z pol. 3. tis. př. n. l. – první záznamy o stavbách chrámů, hradeb a zavražďovacích kanálů (**klínopisný archiv**), o konfliktu se sousední Ummou (o vítězství nápis na kamenné desce – **stéle** s reliéfními obrazy supů požírajících hlavy nepřátel = **supí stéla**)

Kiš – zachováno opevnění města a Mesilimův palác; vládce Etana

Raná sumerská civilizace

způsob obživy: převážně **zemědělství**, pak řemeslo, obchod, lov, rybolov; pěstování obilí, luštěnin, zeleniny, ovoce (datle), chov ovcí, koz, skotu, vepřů; obdělávání **zdokonaleným hákem** s kovovou radlicí a nálevkou na setí zrní; vynález **kola** ⇒ stavba **vozu**, tažná zvířata; pokrok v **metalurgii** – převaha bronzových nástrojů; **hrnčířství** – hrnčířský kruh; **textilní výroba**: tkání, předení, **vlnářství**; nedostatek dřeva, kamene, kovů ⇒ dovoz; dostatek **hlíny**

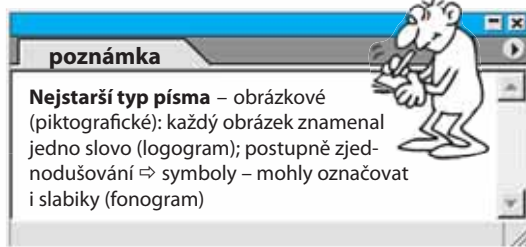
stavby a umění: budování **kanálů** k zavlažování půdy; **chrámy** – na vysokých terasách, stupňovité věže (**zikkuraty**); reliéfní cihly (vypalované a glazované), valené klenby; trojlodní stavby obdélníkového půdorysu; **města** s pravidelnou **sítí ulic** a mohutnými **hradbami**; **sochařství** – kov, kámen, hlína; **portréty** – vládci, králové, bozi i drobné sošky; **reliéfy** – oslava skutků panovníků nebo náboženské scény + nápisy tesané do kamene; nástěnné malířství, umělecké předměty ze zlata, slonoviny, perel, ozdoby zvířecích hlav na strunných hudebních nástrojích

vznik písma – z praktických potřeb: záznamy, evidence velkého vlastnictví, hospodářské výzvy, ale i pověsti, báje o potopě, naučná díla

Písmo **klínové** z poč. 3. tis. př. n. l. – ve vodorovných řádcích, na hliněných destičkách; čáry tvaru klínu vytvořeny seříznutým rákosovým stéblem (rydlem) do tvaru trojúhelníka; rozluštěno r. 1802 německým prof. G. F. Grotefendem

počátky vědy: **matematika** – šedesátková soustava

(dodnes při dělení kruhu na 360°, hodiny na 60 minut a určování množství – kopa, tucet); **geometrické výpočty** (plochy, objem těles) ⇒ při výkopu zeminy (stavby kanálů); hliněné tabulky s velkou násobilkou, mocninami a odmocninami,

řešením rovnic a slovních úloh; vytvořeny délkové jednotky a objemové míry; **astronomie** – potřeba určovat dobu záplav; **kalendář** – rok rozdělen na 12 měsíců, měsíc na sedmidenní týdny (střídavě 29 a 30 dní); trvání noci a dne stanoveno na 12 hodin; **náboženské představy**: vznik světa podle přání bohů nebes, moře, země a vzduchu; člověk vytvořen z hlíny, aby bohům sloužil; jeho činnost řízena bohy

Akkadská říše

2340–2200 př. n. l. – první centralizovaný stát

Semité ovládli sumerská města; sjednotitel – vládce **Sargon I. Akkadský** (asi 2340–2284 př. n. l.), výboje – bohatá kořist ze Sýrie, vítězné války na jihu (pobřeží Perského zálivu), severovýchodu a severu

r. 2200 př. n. l. – stoletá nadvláda **Gutejců** (kmen z íránského pohoří Zagros), pak krátké období sumerské renesance – nadvláda **města Uru**; pronikání semitských **Amoritů** (přelom 3. a 2. tis. př. n. l.)

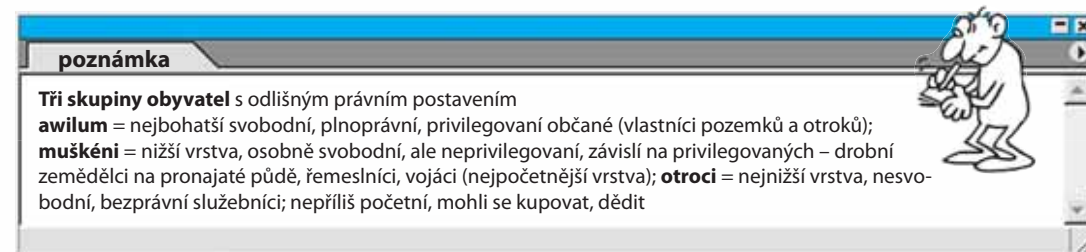
kultura a náboženství: báseň **Nárek nad zkázou města Uru**; **astrální polyteismus** (mnohobohoství)

Babylonie

2. tis. př. n. l. – na jihu Mezopotámie, (*babili* = božská brána); nový centralizovaný stát, vznikl 400 let po zániku Akkadské říše

Starobabylonská říše

asi 1900–1600 př. n. l.; boje amoritských vládců měst, r. 1800 př. n. l. v popředí Babylon – král **Chammurapi** (1792–1750 př. n. l.) = zakladatel říše; ovládl celou dolní Mezopotámii, asyrská města na středním Tigridu a území středního Eufratu **hospodářský a kulturní vývoj**: zvětšení orné půdy, zvýšení výnosů (dokonalé zavlažování); rozvoj řemesel – zdokonalení nářadí, umělecké předměty ze zlata a stříbra; dálkový obchod; **pevný stát** – **Chammurapiho zákoník** (zásada oko za oko, zub za zub); zánik říše 1600 př. n. l. – dobytá a vypleněna Chetity

Středobabylonská říše

asi 1500–1235 př. n. l.; území ovládnuto **Kassity** (z pohoří Zagros); rozkvět v 15. a 14. st.; přijali akkadštinu i babylonské kulturní tradice; obchod a diplomatické vztahy (mírové) s Egyptem, Chetity a říší Mitanni; r. 1235 př. n. l. dobytá Asýřany

Novobabylonská (chaldejská) říše

626–539 př. n. l.; r. 625 př. n. l. vyhnání Asýřané; Nabopolasav = zakladatel říše; za nástupce **Nabukadnezara II.** (605–569 př. n. l.) vrchol rozkvětu – vláda nad většinou Mezopotámie, Sýrií a Palestinou; rozvoj kultury; r. 539 př. n. l. dobytá perským králem Kýrosem II.

kultura Babylonie **mýtus o stvoření světa** = oslava boha Marduka, **hymny** na počest bohů; **chrámy** – na vysokých terasách, stupňovité věže – **zikkuraty** (= pnoucí se do výšky)

obytné čtvrti s pravidelným systémem ulic, hradby a vodní příkopy, 9 bran (lštařina brána); visuté Semiramidiny zahrady (jeden z divů světa), tři paláce Nabukadnezara; **sochařství** – **reliéfy** (o skutcích panovníka, o bojích)